

Riiklikest valdkondlike töösuheteni: Euroopa Liidu valdkondlike töösuhete areng

Kommenteeritud kokkuvõte

Sissejuhatus

Käesoleva uuringuga, mis keskendub Euroopa Liidu 27 liikmesriigi töösuhetele üheksas valdkonnas, püütakse esile tuua valdkondlike töösuhete võrdlemise potentsiaali ja näidata sarnaseid arengusuundi riikides. Uuringus esitatakse tegureid, mis võivad seletada eri valdkondade rahvusvahelise lähenemise erinevat taset ning seega iga valdkonna koordineerimise potentsiaali Euroopa Liidu tasandil.

Uuringus käsitletakse valdkonna olukorda Euroopas tekkiva mitmetasandilise valitsemise seiskohalt. Uuritakse, kuidas töösuhete struktuur valdkonna tasandil võib olla vastastiktoimes valdkondliku juhtimisega Euroopa Liidu tasandil. Eelkõige täheledatakse uuringus seost Euroopa valdkondliku sotsiaaldialoogi arengu ja Euroopa Liidu liikmesriikide valdkondlike töösuhete struktuuri vahel.

Valdkonna tasandit on edendatud Euroopa sotsiaaldialoogi ühe eritasandi ja Euroopa sotsiaalse mudeli põhielemendina; selleks loodi valdkondlikud sotsiaaldialoogi komiteed, mis on alates 1998. aastast ühiselt koostanud üle 500 teksti.

Uuringus väidetakse, et kuna valdkond on Euroopa, riigi ja ettevõtte tasandi vahel tähtis tasand, mõjutab selle korraldus ja piiriülene sarnasus suutlikkust arendada ja rakendada Euroopa valdkondlikku sotsiaaldialoogi. Seda tõendab üheksas riigis koostatud kokkulepete ja tekstide esialgne ülevaade, ehkki konkreetsed põhjused ja tagajärjed nõuavad põhjalikumat uurimist ja võimalik, et ka rohkemate valdkondade kaasamist.

Uuring põhineb kolmel omavahel seotud etapil.

- Uuritakse valdkondlike töösuhetežiimide erinevust riikide lõikes, samuti riiklike töösuhetežiimide erinevust valdkondade lõikes, et kontrollida, kas töösuhetežiimid on võrreldavamad majanduslikult rahvusvahelistunud valdkondades.

- Klasteranalüüsi abil kirjeldatakse ja analüüsitakse töösuhetežiime valdkonna tasandil ning töötatakse välja töösuhetežiimide uus liigitus.
- Kvalitatiivselt uuritakse valdkondlike töösuhetežiimide sarnasuse seost Euroopa valdkondliku sotsiaaldialoogi tulemustega.

Poliitikataust

Ligikaudu pooltes Euroopa Liidu liikmesriikides toimuvad kollektiivläbirääkimised ja moodustuvad sotsiaalpartnerite organisatsioonid endiselt valdkonna tasandil. Surve riiklike töösuhete deentraliseerimiseks on kasvanud, kuid ei ole siiski selge, kas piiriülese koordineerimise areng võib seda osaliselt korvata. See võib toimuda rahvusvahelistes ettevõtetes, kollektiivläbirääkimiste voorudes ja Euroopa Liidu tasandil. Euroopa Liit on Euroopa valdkondliku sotsiaaldialoogi raamistikku arendanud alates 1998. aastast ning loonud 40 Euroopa sotsiaaldialoogi komiteed, mis hõlmavad kõigis liikmesriikides ligikaudu 145 miljonit töötajat. Valdkond on enamikus liikmesriikides endiselt üks peamisi riikliku sotsiaaldialoogi tasandeid ning Euroopas on valdkonnast saamas üks peamisi valitsemistasandeid. Seetõttu on riikides toimuva arengu võrdlemiseks ja Euroopa valitsemis-suundadest aru saamiseks üha olulisem mõista sotsiaaldialoogi valdkondlikku dünaamikat.

Peamised tähelepanekud

Töösuhete erinevused ja sarnasused

Mõnes riigis on töösuhetes kõigis majandusharudes sarnased, teistes riikides on eri valdkondade töösuhetežiimid väga erinevad ja mõne valdkonna töösuhetežiimid on sarnased olenemata riigist. Valdkondliku erinevuse tase ei näi olevat seotud

riiklike töösuhete traditsiooniliste liikidega, välja arvatud Põhjamaades, kus erinevus on kõigis riikides väike. Töösuheterežiimid on valdkondade lõikes sarnased niivõrd erinevates riikides, nagu Soome, Malta ja Prantsusmaa. Valdkondade lõikes on töösuheterežiimid kõige erinevamad aga Poolas, Küprosel ja Portugalis. Kõige sarnasem on kõigis Euroopa Liidu 27 liikmesriigis telekommunikatsiooni valdkond ja kõige erinevam juuksuri- ja iluteeninduse valdkond. Töösuhete struktuur erineb valdkondade lõikes rohkem kui riikide lõikes. See tähendab, et valdkondadevahelised erinevused riigi piires on üldiselt suuremad kui riikidevahelised erinevused valdkonna piires.

Valdkondlike töösuhete sarnasuse tõuke- ja tõmbetegurid

Töösuhete piiriülest sarnasust määravate tegurite analüüs näitas, et töösuheterežiimide riikidevahelise sarnasusega seostatakse sotsiaal-majanduslikke tegureid, näiteks valdkondade rahvusvahelistumine (nt rahvusvahelisele konkurentsile avatud valdkonnad, mille tootmiskohad on kergesti üleviidavad). Samuti saab Euroopa Liidu eeskirjadega mõjutada eri riikide riike valdkondi muutuma töösuhete osas sarnasemaks või ergutada nn tõuketegureid, nt valdkondade rahvusvahelistumine, ja seega edendada töösuhete struktuuri sarnastumist.

Töösuhete süsteemid valdkondade lõikes

Et töösuheterežiimid erinevad Euroopa Liidu 27 liikmesriigis nii riikide kui ka valdkondade lõikes, koostati uuringus töösuheteliikide süsteem, võttes aluseks riiklike töösuhetemudelite olemasolevad liigitused. Süsteemis võetakse arvesse valdkondade tasandil täheldatud töösuhete eri mõõtmeid. Valdkondliku klasterdamise tulemusena näib, et valdkondlike töösuheteliikide alusel rühmituvad riigid teisiti kui traditsiooniliste riiklike töösuheterežiimide alusel.

Valdkondliku erinevuse käsitlemine sarnaste töösuheteliikide kindlaksmääramisel näitas, et töösuheteliikide jaotumine ei järgi n-õ ideaalseid geograafilisi piire, nagu teevad riiklikud liigitused, eristades Põhjamaade, Lõuna- ja Ida-Euroopa mudelit. Ka siin leiti analüüsi tulemusena erinevus töösuheteliikide ruumilises jaotumises ühe või kahe suure rühma siseselt rahvusvahelisele konkurentsile avatud valdkondade (sarnased töösuhete omadused Euroopa Liidu 27 liikmesriigis) ja ilma rahvusvahelise

konkurentsita valdkondade vahel. See tähendab, et rahvusvahelistumisega kaasneb teatud lähenemine, kuigi mitte tingimata üheainsa töösuheteliigi suunas. Kaitstud valdkondades seevastu on nähtavam traditsioonilisele riiklikule liigitusele sarnanev geograafiline jaotumine, mis näitab, et valdkondlikud töösuhete süsteemid vastavad paremini erinevatele valitsevatele riiklikele mudelitele.

Valdkondlikud töösuheterežiimid ja Euroopa Liidu tasandi sotsiaaldialoog

Käesolevas aruandes tuuakse esile töösuhete teatavad valdkondlikud omadused, mis näivad mitmetasandilises süsteemis mõjutavat Euroopa valdkondliku sotsiaaldialoogi haldussuutlikkust. Analüüs näitab, et riikide lõikes sarnasemate töösuhetega valdkonnad seostuvad tulemuslikuma Euroopa valdkondliku sotsiaaldialoogiga. Samuti näitavad andmed, et teatavad töösuhete omadused valdkonna tasandil võivad hõlbustada sotsiaaldialoogi Euroopa valdkonna tasandil. Eelkõige iseloomustab valdkondi, kus Euroopa valdkondlik sotsiaaldialoog näib vähemalt formaalselt olevat kõige viljakam, osaliste vähene killustatus, suur organiseeritus ja kõrge kollektiivlääbirääkimiste tase, ehkki selle seose kontrollimine nõuab täiendavat uurimist.

Poliitikasoovitused

- Arvestades, et valdkonnad erinevad töösuhete spetsiifika poolest rohkem kui riigid, on valdkond väga paljutootav tasand Euroopa töösuhete lähenemise ja Euroopa sotsiaaldialoogi potentsiaali uurimiseks.
- Nende Euroopa Liidu eeskirjade mõju, mis ergutavad valdkondade rahvusvahelistumist, näib üle kanduvat valdkondlikele töösuhetemudelitele.
- Euroopa valdkondlik sotsiaaldialoog areneb ja tiheneb tõenäolisemalt nendes sektorites, milles töösuhted on Euroopa Liidu liikmesriikide lõikes sarnased.
- Mõne valdkonna töösuhted on riikide lõikes sarnased, teised mitte. Seevastu esineb valdkondlikku mitmekesisust isegi riikides, kus töösuhted on detsentraliseeritud või vähem koordineeritud, nt enamikus uutes liikmesriikides, ning mõned nende riikide valdkonnad on väga organiseerunud.

Lisateave

Aruanne „From national to sectoral industrial relations: Developments in sectoral industrial relations in the EU” on avaldatud internetis aadressil: <http://www.eurofound.europa.eu/publications/htmlfiles/ef1110.htm>

Stavroula Demetriades, teadusjuht
stavroula.demetriades@eurofound.europa.eu